

Microkosmos

Een zoektocht naar de stad in haar interieurs

De ontwikkeling van de moderne stad gaat vanaf de achttiende en vroege negentiende eeuw gepaard met de uitvinding van nieuwe soorten gebouwen voor het openbaar bestuur, de rechtspraak, het onderwijs, discipline en vermaak. Het is in deze gebouwen dat het concept van het interieur als de belichaming van de idee van openbaarheid zijn fysieke beslag kreeg. Het ontwerp van het interieur als een omgeving voor optreden in het openbaar in een diversifiërende stedelijke samenleving bood de moderne stad een bijna oneindige reeks ruimten om het collectieve aspect van het publieke domein in op te nemen. De stedelijke interieurs fungeerden in eerste instantie als complementair aan de bestaande collectieve interieurs — vooral kerken — en de straten en markten buiten. Door technologische vooruitgang en de ruimtelijke logica van toenemende controle verplaatsten de collectieve praktijken zich echter steeds meer naar de binnenkant van gebouwen. Het ruime interieur van warenhuizen, stations, musea en andere culturele instellingen getuigt van de geleidelijke verplaatsing van het publieke domein naar de binnenkant. Dit proces, dat soms als een ‘interiorisering van het openbare leven’ wordt aangeduid, lijkt in veel steden, vooral in opkomende economieën, nog sneller te gaan, met als gevolg dat het openbare leven zich daar nu hoofdzakelijk afspeelt in grote, klimatologisch en functioneel gecontroleerde interieurs. De stad in haar geheel heeft zich ontwikkeld tot één interieur, een beschermd territorium in een oncontroleerbare buitenwereld.¹

De conceptuele oneindigheid van het eigentijdse interieur is levendig beschreven in het essay ‘Junkspace’ van een bozige Rem Koolhaas (2002).² De ‘infrastructuur van de naadloosheid’ verdringt volgens de auteur de caleidoscopische ervaring van de stad, een essentieel aspect van ‘de drempelwereld’ die volgens René Boomkens de ervaring van de moderniteit karakteriseerde.³ Deze wereldwijde economische logica heeft echter geresulteerd in een merkwaardig fenomeen. Aan de buitenkant doen gebouwoontwerpen hun uiterste best zoveel mogelijk via spectaculaire beelden elkaar de loef af te steken, terwijl hun interieurs steeds meer op elkaar gaan lijken — tot op het moment dat ze totaal karakterloos worden. Verschillen in geur, temperatuur of lichtniveau, maar ook een representatieve architectonische taal, die ooit het verschil maakte en waarmee een bepaalde maatschappelijke betekenis werd aangeduid, verdwijnen uit beeld. In plaats van een zorgvuldig samenspel van materiaalgebruik en detaillering wordt een beroep gedaan op een oppervlakkige decoratie, kortom, een magere scenografie die weinig ruimtelijke kwaliteit oplevert. Met als gevolg van dit alles dat binnenin de gebouwen de architectuur verdwijnt.

Dit OASE-nummer wil deze verdwijning niet registreren, die immers al in voldoende mate door anderen is beschreven.⁴ In dit nummer wordt gezocht naar manieren om dit verlies tegen te gaan; proberen strategieën te bedenken hoe de traditionele instrumenten van de architectuur, dat wil zeggen materiaalgebruik, structuur en ruimtelijke ordening, er blijvend voor kunnen zorgen dat sociale en cultureel relevante ervaringen plaatshebben. Kortom, een architectuur die het interieur inzet als integraal onderdeel van (en een katalysator voor) de stedelijke conditie van dit moment. Daarvoor is nodig dat er opnieuw een representatieve architectuurtaal wordt bedacht en geïntroduceerd,

1
Veel van de discussies rond dit nummer van *OASE* werden geïnspireerd door het continue debat over aard en rol van het publieke interieur binnen de leerstoel Interiors Buildings Cities van de TU Delft, en vooral door Mark Pimlott's stukken over het ‘continue interieur’, waaronder *Without and Within: Essays on the Territory and the Interior* (Rotterdam: episode publishers, 2007) en *The Public Interior as Idea and Project* (Heijningen: Jap Sam, 2016).

2
Zie: Rem Koolhaas, ‘Junkspace’, *October*, nr. 100, ‘Obsolescence’ (voorjaar 2002), 175–190.

3
Boomkens introduceerde het begrip in zijn lezing van Walter Benjamin's onvoltooide *Passagenwerk*. René Boomkens, *Een drempelwereld, moderne ervaring en stedelijke openbaarheid* (Rotterdam: NAi Uitgevers, 1998), 91.

4
De vlucht naar binnen, naar het interieur, is een van de meest ingrijpende aspecten van de capsulaire samenleving, zoals beschreven en onderzocht door Lieven De Cauter. Zie: Lieven De Cauter, *The Capsular Civilization: On the City in the Age of Fear* (Rotterdam: NAi Publishers, 2004).

Microcosms

Finding the City in Its Interiors

The modern city, as it emerged along with the development of new commercial and industrial institutions in the course of the eighteenth and early nineteenth centuries, generated new types of buildings for public administration, jurisdiction, education, discipline and consumption. It was in these buildings that the concept of the interior, as the embodiment of a new kind of public sphere, materialised. The design of such interiors, environments for the public performance of a highly diversified urban society, provided the modern city with a seemingly infinite series of spaces within which to accommodate the range of collectivities that coalesced to constitute the public realm. Initially, these complemented the collective interiors that already existed, which were mostly devoted to religious functions, and the streets and markets outside. However, technological advances and the spatial logics of increased control meant that public and collective practices were, increasingly, located inside buildings. The expansive interiors of department stores, stations, museums and other cultural spaces testify to the gradual relocation of public life to within the interior. In contemporary cities, the emergence of the ever more sophisticated types of the public interior, which have accompanied this progressive ‘interiorisation of public life’, appears to have accelerated to the extent that in many cities, particularly in emerging economies, public life is now predominantly found inside large, climatically and functionally controlled interiors. The city in its totality has become an interior, a shelter from the uncontrollable outside.¹

The conceptual infinity of the contemporary interior has been vividly and angrily celebrated in Rem Koolhaas's ‘Junkspace’ essay from 2002.² The ‘infrastructure of seamlessness’ has taken over from the kaleidoscopic experience of the city, an essential aspect of the ‘world of thresholds’ that, to follow René Boomkens, characterised the experience of modernity.³ However, the all-encompassing nature of this globalised economic logic has resulted in a peculiar phenomenon. While on their exteriors, buildings are increasingly designed to compete with each other, a market-driven objectification that demands ever more spectacular imagery, these gestural forms enclose interiors that have become more and more similar, seemingly purposeful in expressing no character at all. Differences in smell, temperature or light level are eliminated, together with the representational architectural languages that would once have denoted difference and differentiation. Instead of a careful and structured interplay of materialisation and detailing, the addition of temporary surface decoration offers a vapid scenography that tends to yield little spatial quality. Within the interior, architecture disappears.

While it provides a context, it is not the intention of this issue of *OASE* to simply register this disappearance, which in any case has been described with sufficient eloquence by others.⁴ Instead it considers the ways and means by which this loss might be resisted; endeavouring to identify strategies through which the traditional instruments of architecture: its materialisation, structuring and reinvention of spatial orders, might continue to elicit a socially and culturally relevant specificity of experience. One that situates the interior as an integral component of, and a catalyst for, the contemporary

1
Many of the discussions about this issue of *OASE* take inspiration from an ongoing discourse on the nature and role of the public interior within the Chair of Interiors Buildings Cities at Delft University of Technology and, in particular, Mark Pimlott's writings about the ‘continuous interior’ in the city, including *Without and Within: Essays on the Territory and the Interior* (Rotterdam: episode publishers, 2007) and *The Public Interior as Idea and Project* (Heijningen: Jap Sam, 2016).

2
See: Rem Koolhaas, ‘Junkspace’, *October*, no. 100, ‘Obsolescence’ (spring 2002), 175–190.

3
Boomkens coined the term *drempelwereld* (world of thresholds) in his reading of Walter Benjamin's unfinished *Passagenwerk*. René Boomkens, *Een drempelwereld, moderne ervaring en stedelijke openbaarheid*, (Rotterdam: Nai Publishers, 1998), 91.

4
The retreat into the interior is one of the major phenomena of the capsular civilisation, in the description and analysis of Lieven De Cauter. See: Lieven De Cauter, *The Capsular Civilization: On the City in the Age of Fear* (Rotterdam: NAi Publishers, 2004).

waardoor sociale praktijken en hun fysieke omgeving weer aan betekenis kunnen winnen. Dit nummer is zo te lezen als een zoektocht naar de architectuur van het interieur, en hoe die gerealiseerd kan worden.

Deze fragmentarische *tour d'horizon* van het hedendaagse publieke interieur wordt ingeleid door drie architectuurhistorische verkenningen. Een inleidende tekst behandelt een publicatie, *The Microcosm* of London, waarin de nieuwe stedelijke interieurs voor het eerst werden afgebeeld en beschreven. *The Microcosm* documenteert het leven in de opbloeiende commerciële stad met haar taferelen van glans en misère, en getuigt van de dynamische verruiming van wat de filosoof Jürgen Habermas aanduidde als de moderne publieke sfeer, waar vrije burgers elkaar ontmoeten.⁵ Tegelijk wordt de systematisering van discipline en straf getoond, en hun rol in de opkomst van de moderne staat, zoals beschreven door Michel Foucault.⁶ Twee artikelen — over Scandinavisch modernisme en over de publieke interieurs in Italië vóór de Tweede Wereldoorlog — focussen op nieuwe oplossingen voor het vraagstuk van de representatie in de architectuur van de twintigste eeuw. Hun specifieke architectuurtaal en de verschillende manieren om het interieur te behandelen, hingen samen met de noodzaak een geëigende vorm te vinden voor zeer verschillende ideeën over de organisatie van de samenleving en de radicale veranderingen in de verhouding individu/collectief.

Na deze historische bijdragen volgen teksten over hedendaagse openbare interieurs voor winkelen, vervoer en cultuur, waarin de auteurs zoeken naar de ontwerpinstrumenten die nu beschikbaar zijn, tegen de achtergrond van een veranderende samenleving. In de context van de hedendaagse planning via 'design & construct' wordt het uitdrukken van een betekenisvolle collectiviteit en diversiteit, en het aanpassen van bestaande gebouwen omwille van hun sfeer, ook een daad van verzet tegen de verdwijning van architectuur in openbare interieurs. Deze programmatische aanpak wordt aangevuld met drie oevrestudies van bureaus waarvan de interieurprojecten betekenis ontlenen aan een bepaalde aanpak en een herkenbaar handschrift. De auteurs van deze teksten worden uitgenodigd om concrete ontwerpen te analyseren vanuit hun persoonlijke expertise als beoefenaar, criticus of academicus, en te beschrijven hoe een ethiek van materiaal en detail een rol kan spelen bij het creëren van ruimtelijke ervaringen. Een foto-essay met beelden van openbare interieurs onderstreept deze verschillende lezingen en voegt daaraan een eigen visuele bijdrage toe.

Dit nummer van *OASE* is eerder bedoeld als uitdaging, als opening van een discours, dan als documentatie van een bestaande theorie of idee. De publicatie is gevoed door de overtuiging dat het publieke interieur niet alleen een essentieel onderdeel is van de hedendaagse stad, maar hierin ook centraal staat. De meesten van ons zijn stedelingen, en dit soort interieurs bepaalt in grote mate onze dagelijkse ervaring van de complexe omgeving waarin we samenleven. Een onderscheidend, memorabel en uitnodigend publiek interieur dat zorgvuldig en met oog voor de beleving gemaakt is, kan de manier herdefiniëren waarop onze relaties met elkaar tot stand komen — en waarin we vrij zijn om ons zowel in het openbaar te tonen als zelf publiek te zijn. In plaats van het publieke interieur te accepteren als een leegte, die na de daad wordt opgetuigd, stellen we ons de vraag hoe architecten het vermogen kunnen heroveren om de rol van het publieke interieur te herstellen als katalysator voor de collectieve ervaring van de moderne stad.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

urban condition. Taking such a position acknowledges the necessity for the reintroduction and reinvention of representational languages for architecture and proposes that social practices gain significance by being provided with settings that explain their meaning. It seeks to reclaim an architecture of the interior, and to search for ways in which it can be made today.

This necessarily fragmentary *tour d'horizon* of the contemporary public interior is introduced by three architecture-historical explorations: an introductory text covers a publication, *The Microcosm of London*, in which the new urban interiors were first depicted and described, documenting life in the burgeoning commercial city with its scenes of glamour and misery. The images in *The Microcosm* testify to the dynamic expansion of what philosopher Jürgen Habermas referred to as the modern public sphere, where free citizens meet.⁵ At the same time they show the systematisation of discipline and punishment and their role in the rise of the modern state as described by Michel Foucault.⁶ Two articles, on Scandinavian modernism and the public interiors realised in Italy before the Second World War, focus on their development of new solutions to the problems of representation in modern architecture during the twentieth century. The highly specific architectural languages evidenced in their different treatments of the interior, emerged in response to the need to find appropriate forms for very different ideas about the organisation of society and radical shifts in the relationship between the individual and the collective.

Following these historical contributions, the authors of a series of texts on contemporary public interiors, for shopping, transport and culture, search for the design tools that are available now, set against the background of a changing society. They explore how, when seen in the context of the contemporary organisation of design and construction, diverse strategies that include the meaningful expression of collectivity and diversity and the adaptive reuse of existing structures, with their consciousness of atmosphere, can resist the disappearance of architecture within public interiors. This programmatic approach is complemented by three oeuvre studies of offices whose interior projects derive their meaning from a specific approach and a recognisable element of authorship. The authors of these texts analyse concrete designs from their personal expertise as either practitioner, critic or academic, describing how an ethos of material and detailing can establish principles that translate into the creation of specific and engaging spatial experiences. A photo essay, documenting images of public interiors, draws together these different reflections through its own arresting visual contribution.

This issue of *OASE* is intended as a provocation, the opening up of a discourse, rather than the documentation of an established field of ideas. It is fuelled by a conviction that the public interior is not only an essential component of the contemporary city, it is also a central one. Most of us are urban dwellers and such interiors constitute, in large measure, our everyday experience of the complex environments within which we live out our lives together. Distinctive, memorable and accommodating, a generous, well made and suitably atmospheric public interior can redefine the ways in which our relations with one another are engendered and expressed, where we are free to be formal and informal, both in public and as the public. Rather than accepting it as a space of commodified emptiness, to be fitted out after the fact, we ask how, through the design and making of such spaces, architects gain the capacity to recover the public interior's role as a catalyst for the collective experience of the modern city.